

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

res perfecte cognoscitur, cum omnes eius causas percipiuntur.

Tertio, homo naturaliter potest cognoscere, obiectum intellectus esse ens, in Deoque perfectissime cerni rationem entis velut in fonte, a quo omnia emanarunt, atque adeo eminenter continentur: sed vltimus finis cuiusque potentia consistit in eo, in quo perfectissime cernitur ratio obiecti, siquidem circa illud idem nobilissimum potentia actus versatur: ergo naturaliter potest cognoscere, Deum esse vltimum finem intellectus, & ex consequenti etiam hominis, cum intellectus sit suprema, & nobilissima hominis potentia.

Secutus q. 1. prologi. continet cum D. Thoma hoc loco, vltimum finem nostrum esse nobis naturaliter ignotum, & eadem est communis sententia doctorum. Quae planè colligitur ex duobus testimoniis Ista & Pauli, quibus eam circa conclusionem D. Thoma disputatione prima comprobauimus. Confirmatur deinde, quia naturaliter difficile admodum poterant homines suspicari, intellectum nostrum per diuinam potentiam posse euehi ad diuinam essentiae visionem. Atque licet id suspicarentur fieri posse, cum sit tam excellens, ac extraordinarium donum, pendeatque ex sola libera voluntate Dei, quam sine reuelatione non potuerunt cognoscere, vti que solis viribus naturalibus, nullo modo poterant scire sic Deum re ipsa statuisse. Si namque Ioanes, postquam ex reuelatione diuina hoc cognouit, quod d nos sibi filios & haeredes ad beatitudinem, quae quidem ab ea, qua ipse beatus est, non dissimilis esset, adoptauerit i. sua can. ca. 3. in haec verba erupit. *Videte fratres qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur & simus.* Additque, *Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videntur eum, sicuti est, qui fieri poterat, vt mortales solo lumine naturae illustrati rem tantam cogitando assequi possent: Profecto in cor hominis nunquam, vt Paulus ait, ascendisset, nisi diuinitus foret reuelatum.*

Fateor equidem, vt consonum, ac non alienum a ratione se offerre, quod sapientissimus Deus premium iustis post hanc vitam, & supplicium malis constitutum habeat: quod tamen premium sit supernaturaliale, ac tam excellens, id est fanè, quod dicimus in cor hominis solo lumine naturali ascendere non potuisse.

Secutus cum quibusdam alijs existimat, in nobis esse propensionem naturalem, ante omnem actum elicitem, ad beatitudinem supernaturalem: quem admodum in lapide est inclinatio naturalis ad centrum, atque adeo beatitudinem esse nobis naturalem quoad appetitum & potentiam passiuam, licet non quoad affectionem & potentiam actiuam.

Quare ad primum argumentum initio propositum, admissio antecedente & prima consequentia, negat minorem, fateaturque aliquid naturale esse in homine, quod ab eo naturaliter non possit cognosci, videlicet propensionem illam ad beatitudinem supernaturalem. Ratio, inquit, est, quia homo ea solum potest naturaliter cognoscere, ad quae assurgere intelligendo potest ex us, quae sensu percipit: nihil autem sensu percipi potest, quod nos in cognitionem propensionis ad beatitudinem, de qua loquimur, deducere valeat. Haec tamen solutio, licet, quod ad homines attinet, satisfaciatur, in angelis tamen locum non habet: cum non indigeant sensu ad cognoscendas res spirituales. Quare vel tenetur dicere Scotus, Angelos naturaliter posse cognoscere,

tum suam? tum etiam nostram beatitudinem sitam esse in visione diuinae essentiae, quod nullus profecto admittet, oppositumque satis videtur probare ratio, quod ostendimus, id homines naturaliter non posse cognoscere, vel tenetur dicere, aliquid naturale Angelis & hominibus inesse, quod naturaliter ab Angelis percipi non possit, propensionem scilicet naturalem, de qua disputamus, ac proinde neque Angelos neque homines ab vlla mente creata posse naturaliter comprehendi, quod non facile est admittendum.

Ad secundum similiter negat Scotus in organo, quia homo ex iis, quae sub sensum cadunt, non potest deuenire in cognitionem propensionis, quam habet ad beatitudinem, & finem nobis supernaturalem. At hac etiam solutio, sicut & praecedens, non habet locum in Angelis, propter rationem paulo ante propositam. Quoniam verò quaest. 12. art. 1. disp. 2. (vbi aptior erat de hac re disputandi locus) ostendimus cum Caetano, Capreolo, & Ferratiensi, in nobis non esse propensionem naturalem ad beatitudinem supernaturalem, eaque de causa beatitudinem nobis propositam omnino esse nobis supernaturalem, aliter respondendum est ad argumenta proposita.

Ad primum quidem, negandum est antecedens, si sit sermo de appetitu naturali innato, hoc est, inclinatione, quae non est actus elicitus.

Ad secundum, quicquid sit de minori, negat optime Capreolus consequentiam. Ratio est quia ad perfectam cognitionem alicuius naturae, satis est penetrare omnes eius causas naturales: vnde opus non est finem supernaturalem agnoscere.

Tertium argumentum, si quid probat, solum conuincit Deum cognitum lumine naturali esse nostrum vltimum finem naturalem, quod non latuit Aristotelem 10. Ethicorum, & 11. Metaph. cum supremam felicitatem nostram in hac vita, in contemplatione substantiarum separatarum praesertim Dei Optimi Maximi, constituit. Philosophi etiam, qui immortalitatem animorum posuerunt, atque de statu illorum in futura vita disseruerunt, in quibus est Tullius li. 1. Tusculanarum quaestionum, in contemplatione naturali rerum, maxime caelestium, felicitatem nostrarum mentium a corpore separatarum collocauerunt. Non verò probat argumentum, ab homine solo lumine naturali posse cognosci, vltimum finem ad quem supernaturaliter sit perducendus, in claro Dei consuetu positum esse. Reliqua quae in hoc articulo dici poterant, commodius ad quaestionem 12. articulo primo differuntur.

ARTICVLVS II.

Vtrum sacra doctrina sit scientia.

DISPUTATIO I.

Ec loco sacra doctrina eodem modo sumitur, ac in praecedente articulo, videlicet, vt comprehendit habitum principiorum & conclusionum. De ea verò sic sumpta quaerit D. Thomas vtrum sit scientia quoad habitum conclusionum, vt ex corpore articuli patet: quoad habitum namque principiorum scientiam non esse, perspicuum erat.

Vt verò articulo praecedente dicebamus, in hac doctrina principia sunt ea omnia, quae immediate, & in se à Deo sunt reuelata. Haec autem ea tantum sunt, quae in libris canonicis continentur, & in supertraditiones, quae extra Scripturam sacram, vt certò à Deo reuelata, in Ecclesia conseruantur.

Non defuerunt, qui dicerent, definitiones etiam illas

Quid ad secundum respondet Scotus. Reijcitur Scoti responsio.

Respondetur argumentis initio propositis.

Ad 1.

Ad 2.

Ad 3. Deus quomodo sit naturalis finis nobis.

Sensus quaestio.

Principia in Theologia quoniam sunt.

Quorundam sententia.

Tertio.

Communis opinio.

Senti opinio.

Quid ad primum argumentum initio propositum. Scotus respondet.

Respondetur Scoti responsio.

8. Quæst. j. Artic. ij. Disput. j.

illas esse inter principia Theologiae computandas, quibus Ecclesia aliqua statuit, quod ea videat ex reuelatis euidenter deduci, quale est illud, in Christo Domino duas esse voluntates, diuinam & humanam, quod licet in sacris literis non sit expressum, inde tamen euidenter colligitur. Mouentur ea ratione, quoniam sicut Paulo, & aliis Scripturæ sacre autoribus adfuit Spiritus Sanctus, ut in iis, quæ scribebant, à veritate nulla ratione desisterent: ita Ecclesiæ adest, ut non erret in iis, quæ certa esse definit, quare sicut conclusiones, quas Paulus ex aliis deducebat, ut quod Deus non longè sit ab unoquoque nostrum, eo quod in eo mouemur & sumus. Item quod resurrectio mortuorum sit futura, eo quod Christus surrexerit, habent rationem principiorum immediate reuelatorum, eo ipso quod assertæ sunt à Paulo: ita conclusiones, quas ex eo definit Ecclesia, quod videat eas ex reuelatis euidenter deduci, erunt principia immediate reuelata, hoc ipso quod ab ea definitur.

A. 7.
1. Cor. 15.

Reijctur.

Hæc sententia mihi non placet, quam etiam Canus reiecit 12. de locis cap. 3. Concursum namque, quo Spiritus sanctus prætor adest Ecclesiæ Catholice, ipsiusque capiti summo Pontifici, non est ut aliquando de fide efficiat, quod antea non esset de fide, sed solum ne erret in declarandis iis, quæ ad fidem mediatè, vel immediate pertinent. Quare sicut in Ecclesia non est facultas & autoritas efficiendi aliquid de fide, quod antea tale non esset, sed solum fidelibus declarandi, quid certò de fide habendum sit, ita etiam neque est facultas, & autoritas condendi illam Scripturam sacram, librumve canonicum, aut partem aliquam illi addendi, sed solum diiudicandi inter libros canonicos ac non canonicos. At verò autores Scripturæ sacre, quorum lingua, ut Regius Propheta in Psalmo 44. ferebatur, tanquam calamus erat Dei, & per quos multifariam, multisque modis loquebatur Deus, ut Paulus ad Hebr. 1. testatur, quemadmodum autoritatem habebant, ut quod literis mandarent, id eo ipso ad fidem pertinere, ita etiam nouas Scripturas sacras condendi.

Solutio argumenti.

Ad rationem igitur prioris sententiæ respondendum est, alio atque alio modo Spiritum sanctum adfuisse autoribus Scripturæ sacre, ac modò præfens est Ecclesiæ, ac summo ipsius capiti: ac proinde negandum est, conclusiones, quas Ecclesia ex immediate reuelatis deducit, eodem modo inter principia Theologiae esse computandas, ac complexiones eas, quas Paulus ex aliis, in suis scriptis colligit.

Dubitatio.

Soluitur.

Quæres ergo, quonam habitu assentiuntur fideles conclusionibus ab Ecclesia ex reuelatis definitis, si illis habitu fidei immediate non assentiuntur? Respondet, si sciant illas deducere ex reuelatis, ut eas deducit Ecclesia, duplici via assentiuntur illis per habitum Theologicum. Altera, eo ipso discursu, quo eas, non secus ac ipsa Ecclesia, deducunt. Altera, per hunc alium discursum autoritati Ecclesiæ innitentem doctis & indoctis communem, Ecclesia errare nequit in suis definitionibus: hoc vel illud ab ea definitum est: ergo est certum ac verum.

Diximus hæcenus, solas propositiones reuelatas, esse inter principia Theologiae. Nec obstat, quòd aliquando ex vna propositione de fide, & altera euidenter nota solo naturæ lumine, colligatur conclusio propriè Theologica: cuiusmodi enim propositio non proprium, sed peregrinum principium in Theologia habendum est. Quia verò in eo euentu assensus propositionis de fide, & alterius cognitæ lumine naturali, atque assensus bonitatis consequentiæ, in hoc conueniunt, quòd omnes sunt certi, & ideo

A sunt vna integra causa sufficiens, ut efficiant certitudinem conclusionis, gignunt assensum conclusionis certum. Quia verò euidentis assensus vnus tantum præmissæ, & bonitatis consequentiæ, non sunt causa sufficiens ad euidenter assentiendum conclusioni, ideo id præstare non possunt. Denique quoniam, ut aliquis actus sit supernaturalis, necesse non est, ut omnes causæ, quæ ad illius productionem, quoad substantiam actus necessariae sunt, sint etiam supernaturales, sed satis est, si aliqua supernaturalis concurrat: consequens est, ut assensus conclusionis, productus ex assensu vnus præmissæ de fide & alterius cognitæ lumine naturali, cum assensu naturali bonitatis consequentiæ, supernaturalis sit & proprius Theologiae, non solum quia supernaturalis est, sed etiam quia certus est & inuidens, & de obiecto ac materia Theologiae. Quòd verò satis sit concursus vnus causæ supernaturalis ad efficiendum actum supernaturalem, manifestum est. Actus enim contritionis ex solo auxilio, & concursu supernaturali, quo causæ naturales adiuuantur, efficitur supernaturalis: & actus fidei, spei, & caritatis supernaturalis, ex solo concursu habitus supernaturalis, aut alicuius auxilij supernaturalis cum causis naturalibus, semper supernaturalis euadit.

B Cognitæ lumine naturali, cum assensu naturali bonitatis consequentiæ, supernaturalis sit & proprius Theologiae, non solum quia supernaturalis est, sed etiam quia certus est & inuidens, & de obiecto ac materia Theologiae. Quòd verò satis sit concursus vnus causæ supernaturalis ad efficiendum actum supernaturalem, manifestum est. Actus enim contritionis ex solo auxilio, & concursu supernaturali, quo causæ naturales adiuuantur, efficitur supernaturalis: & actus fidei, spei, & caritatis supernaturalis, ex solo concursu habitus supernaturalis, aut alicuius auxilij supernaturalis cum causis naturalibus, semper supernaturalis euadit.

C Ex his patet, commune illud pronuntiatum, Conclusio sequitur debiliorem partem præmissarum, intelligendum esse quoad effectus qui pendet ab vtraque præmissa, ut sunt certitudo & euidentia: secus autem quo ad effectus, qui ab vtraque præmissa non pendet, cuiusmodi est assensum esse supernaturalem, ut explicatum est.

Logicum pronuntiatum exponitur.

D Illud admonerim, licet propositiones omnes immediate reuelatæ sint principia in Theologia, quasdam tamen earum esse præcipua principia, ut sunt articuli fidei, qui in Symbolo Apostolorum capitales proponuntur, ut ab omnibus fidelibus memoria teneantur, reliquis verò propositionibus de fide esse principia, minus tamen præcipua, inter quas diuersi adhuc gradus possunt constitui. Conclusiones autem Theologiae, erunt propositiones omnes, quæ ex omnibus hæcè principijs deducuntur.

Qua sunt principia Theologica magis præcipua.

E Diximus de principijs proprijs Theologiae. Illud nunc addendum est, cum vnus cuiusque scientiæ sit, non solum proponere, & explanare sua principia, si obscura sint, sed etiam ea via, qua potest, contra aduersarios probare (præsertim si scientia suprema sit, qualis est inter naturales Metaphysica, & inter omnes diuina Theologia) eademque defendere contrarias rationes dissoluendo, inde effici, ut à munere Theologiae aliena non sint, quæ sequuntur.

F Primum, in sacris literis, Concilijs, aliisque definitionibus sua principia indagare, quærendo verum sensum & interpretationem sacrarum literarum, modò ex proprietate sermonis (ad quam rem maximè peritia linguarum conducit) modò ex antecedentibus & consequentibus, modò ex collatione diuersorum locorum, qui inter se vel consensire, vel repugnare videtur, modò ex interpretatione Sanctorum Patrum, qui in Germano sensu sacrarum Scripturarum inquirendo, multum diu; versati sunt, magno perèque à Deo ea in re adiuti, & illustrati fuerunt, atque ex alijs rebus, quæ ad id possunt conducere.

Varia Theologia muneris explicatur.

Secundùm sua principia suadere, quòd facilius & promptius homines ad ea credenda inducantur. Idque interdum per rationes omnibus principijs confirmandis communes, qualia sunt miracula in fidei confirmationem effecta, noui & veteris Testamenti mira concordia, religionis Christianæ cum alijs sectis collatio, atque alia quæ suo loco explanabuntur.

nabuntur. Interdum vero, per rationes singulis peculiaritares, ostendendo quam consentiant singula cum lumine naturali demonstrari possunt, vt Deum esse, esse vnum, esse principium omnium rerum, &c. pro alioquo vero confirmatione, adducendo suafiones, rationesque probabiles, quantum cuiusque natura paritur.

Tertium, aduersus eos, qui quaedam principia negant, & alia admittunt, ex admissis negata ostendere: quo pacto contra Iudaos & hereticos in nouo testamento demonstratur, quae in nouo continentur, & aduersus haereticos ex iis, quae concedunt, ostenduntur, quae ipsi inficiantur.

Quartum, rationes enodare, quae vel adducuntur, vel adduci possunt, ad dogmata fidei impugnanda. His de causis August. 14. de Trinitate c. 1. asserit. *Theologia fidei saluberrimam gigni, nutrir, defendi, roborari, vt articulo procedenti fufus dictum est.*

His, si placet, adiungito, vt reliquarum scientiarum, ita & huius disciplinae proprium esse, ex suis principiis deducere suas conclusiones. Ab ipsiusque munere alienum prorsus non esse, pertractare quaedam, quae licet ad alias scientias pertineant, coniuncta tamen, & quasi antecedentia sunt iis, de quibus ex proprio munere disputat, ex quarum proinde cognitione, cognitio suarum rerum pendet, vt agere de virtutibus & vitiis moralibus, de bonitate & malitia humanorum actuum, vt vltius ostendat, vbi sit peccatum lethale aut veniale, & quibus operibus existens in gratia mereatur incrementum gratiae, atque beatitudinis, &c.

Ex dictis, quae sequuntur, percipi possunt. Primò, non rectè Aureolum apud Capreol. 1. q. prologi in argumentis contra primam conclusionem asseruisse, articulos fidei non esse principia, sed quasi conclusiones Theologiae; ea nimirum ratione ductum, quòd D. Thomas saepe moueat quaestiones de articulis fidei, vt vtrum Deus sit vtrum sit trinus, &c. & August. libros de Trinitate magna ex parte in exponendo, suadendo, ac defendendo articulo sanctissimae Trinitatis, insumat. Id enim non ex eo faciunt, quòd articuli fidei non sint suapte natura principia Theologiae: sed quòd ad Theologiam, vt dictum est, etiam pertineat explicare, probare, defendere, suadereque sua principia quoad fieri potest, etiam rationibus à natura petitis, quod praestant praedicti Patres, vt iuxta admonitionem, *parati simi Christiani satisfacere omni posenti rationem de ea, quae in ipsis est fide.*

Secundò, Theologiam quo ad intelligentiam Scripturarum sanctarum, Conciliorum, aliarumque definitionum, quibus declarantur quae sint de fide, tanquam immediatè reuelata à Deo, non scientiam, sed intellectum principiorum dici debere. Quòd si euidenter attingatur verus sensus literalis, comparatur quidem fides, quae est principium Theologiae certum & ineuidens: si autem de vero sensu solum probabile feratur iudicium, principium duntaxat probabile habebitur.

Tertiò, Theologiam quoad discursus, qui rationibus naturalibus in ea fiunt, vel ad probanda principia, aut confirmandas conclusiones, vel ad probandum aliquid antecedens ad ea, de quibus Theologia tractat, interdum esse scientiam, interdum verò opinionem. Ceterum vt huiusmodi rationes proprie non sunt Theologicae facultatis, sed emendicatae ab aliis scientiis, quibus sibi famulantibus vti solet, vt habes art. 5. ad secundum, ita habitus, quos generant, non sunt Theologici, sed eiusdem speciei cum habitibus earum scientiarum, à quibus rationes sunt petita. Primum patet ex eo, quia in Theo-

logia tam circa ea, quae ad contemplationem pertinent, vt Deum esse, esse creatorem, &c. quam circa mores, vt furum esse malum, homicidium esse illicitum, &c. fiunt saepe rationes merè naturales, quarum quaedam sunt demonstrationes, & generat scientiam, aliae solum sunt probabiles, & generant opinionem.

Secundum verò similiter ex eo constat, quia huiusmodi rationes prorsus eadem sunt cum illis, quae fiunt in scientiis naturalibus, & eisdem conclusiones inferunt: ergo generant eundem habitum, quem in propriis gignere solent. Confirmatur deinde, quia processus proprius Theologiae, est ex reuelatis: ergo huiusmodi rationes merè naturales, neque proprie sunt Theologiae, neque habitum Theologicum producere possunt.

Quartò, Theologiam quoad discursus proprie Theologicos, quales sunt, qui ex vna vel pluribus propositionibus reuelatis aliquid concludunt, complecti multas opiniones, vt habere solent ferè omnes scientiae naturales. Probat, quia aliquando procedit quidem ex propositionibus reuelatis, sed non in sensu, quem constat esse literalem, & intentum ab Spiritu sancto: huiusmodi autem propositiones, vt dictum est, sunt principia probabilia, quae non nisi opinionem possunt generare: aliquando verò licet procedat ex aliqua, in sensu quem constat esse de fide, assumit aliam minimè reuelatam atque ineuidentem, aut conclusionem consequentià ineuidenti ducit: huiusmodi autem discursus solum opinionem generare possunt.

Quintò, totam difficultatem quaestionis, vtrum Theologia sit scientia, in eo sitam esse, vtrum scientia sit quoad habitus, qui reliquis discursibus sibi propriis generantur, quales sunt quibus ex vtraque sumptione in sensu, quem constat esse de fide, vel ex vna in sensu quem certum est esse de fide, & altera euidente secundum naturam lumen, conclusio euidenter deducitur. Atque hic est sensus quaestionis propositae à D. Thoma hoc articulo, in eodemque sensu, eam ceteri Theologi discutiunt.

Hac igitur de re, sententia D. Thomae est: Theologiam esse scientiam, ad eum tamen modum, quo disciplinae subalternatae, quando procedunt ex principiis notis in scientia subalternante, creditis verò in subalternata, dicuntur scientiae: procedit enim Theologia ex articulis fidei, notis quidem euidenter per scientiam Dei, & beatorum: creditis verò in Theologia ex reuelatione diuina. In eadem quoque sententia est Richardus q. 2. prologi, eamque defendunt Capreolus ibid. q. 1. & Caietan. hoc loco.

Sit nihilominus prima conclusio. Si sit sermo de scientia accepta pro habita certo & euidenti, vt ab Aristotele accipi solet, Theologia, qualis in hac vita haberi solet, non est dicenda scientia. Haec est Durandi q. 1. prologi, Gregorij q. 1. artic. 4. Scoti q. 3. in 5. q. laterali, & in 3. d. 24. q. 1. Gabrielis q. 7. Cani 12. de locis c. Soti 1. Posteriorum q. 2. ad confirmationem 7. argum. & multorum aliorum. Probat, primò, quia principia non possunt maiorem euidentiam conclusionis gignere, quam habeant in se: sed principia Theologiae sunt articuli fidei, qui, vt fide tenentur, nullam habent euidentiam: ergo nullam euidentiam conclusionis efficient, ac proinde habitus, qui generabitur, non erit scientia. Secundò, vt aliquis dicatur scire, necesse est, vt procedat ex principiis sibi euidentibus, aut saltem ex iis quae sciat reducere ad principia euidentia, alioquin non sciet, cum non habeat demonstrationem ipsorum, vt Aristoteles ait 1. Poster. cap. 2. sed principia, ex quibus procedimus in

Opiniones Theologicae ex reuelatis habite.

In quo consistit quaestio proposita difficultas.

D. Thom.

1. Conclus.

D. Augustini in dictum.

Aureolus reprobatur.

1. Pet. 3.

Theologia quo sensu dicitur debere intellegi in principio.

MILINA
D. NE

Theologia, neque sunt nobis ex se euidentiæ, neque scimus illa reducere ad principia ex se euidentiæ: ergo licet euidentiæ sit Deo & beatis, per ea nunquam scientiam comparabimus. Neque credo D. Thomam in opposita fuisse sententiâ, sed id solum voluisse, vt quemadmodum artifex subalternatus, quando procedit ex principis demonstratis in disciplina subalternante, & ab eo solum creditis, dicitur quodammodo comparare scientiam subalternatam: non quodd habitus, quem comparat, scientia vera sit, cum acquiratur ex principis fide humana acceptis, quæ opinio quædam est, sed quod comparer eam ex principis à disciplina subalternante deriuatis: ita etiam Theologia nostra quodammodo scientia sit, quatenus principia, ex quibus procedit, deriuantur à scientia Dei reuelantis, cui innituntur. *Locutus sum autem in conclusione de Theologia, vt in hac vita à nobis habetur: quoniam Theologia Beatorum, tam quoad principia, quam quoad conclusiones, quas ex eis cognoscit, euidentiſſima est: specie tamen distincta à Theologia nostra.*

Exponitur
D. Thom.

Theologia
Beatorum à
nostra distin-
guitur specie.

2. Conclus.

Secunda conclusio, non solum Theologia nostra, verum & ipsa fides appellari potest, ac debet scientia, & scientia idem est atque cognitio certa, & firma. Hæc est Cui loco citato, & Scoti in 3. d. 24. q. 1. Atque probati potest primò, quia sacra scriptura talem eam appellat. Luca enim 1. Zacharias loquens cum Ioanæ Baptista ait: *Preibus ante faciem Domini: & addit: ad dandam scientiam salutaris plebi eius: loquitur autem de notitia fidei. Iob. 19. scio quod redemptor meus sum, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: id autem non nisi per fidem sciebat. Sapient. 10. dedi illi scientiam sanctorum. Hier. 3. Dabo vobis pastores, pascet vos scientia & doctrina. & cap. 9. In hoc gloriatur, qui gloriatur scire & nosse me. Pauli 1. ad Corint. 2. 3. quando inquit, sine lingua cessabunt, sine scientia destruetur, nomine scientiæ, vt exponit Caietanus ad eum locum, intelligit Theologiam. Idem intelligit cap. 12. quando inquit. *Alij datur sermo scientiæ, vt vult Augustinus 1. 4. De Trinitate cap. 1. Hieronymus etiam in Prologo Bibliorum ad Paulinum, ad finem cap. 7. scientiam eam appellat. His Doctores Parisienses permoti articulo 4. dixerunt, non plus scire propter scire Theologiam, egor.**

Durandus &
Gregorius
refutantur.

Secundò probatur conclusio, quia si Aristoteles in disciplinis naturalibus, ad scientiam exigit euidentiâ, id propterea est, vt cognitio firma sit & certa: at Theologia & fides sine euidentiâ, firmæ cognitiones sunt, & certæ, vt pote quæ diuina auctoritatè & scientiæ innituntur, ergo etiam quando de rebus, quarum connexio necessaria non est, habentur, vt quodd verbum caro sit factum: aut dies iudicij futura, scientiæ dici possunt. Id quod Durandus, & Gregorius locis citatis non satis aduertunt, dum Theologiam à propria ratione scientiæ reiecerunt, quod sapè sit de rebus non necessariis. Sicut enim Deus, propter infallibilitatem & certitudinem scie cognitionis, de non necessariis dicitur habere scientiam: ita etiam Theologia propter infallibilitatem & certitudinem, quam ex scientia & auctoritate diuina, quibus innititur, nanciscitur, potest dici scientia, quamuis etiam de rebus non necessariis habeatur. Quod si Aristoteles in disciplinis naturalibus, ad rationem scientiæ necessitatem obiecta exigit, id propterea fecit, quia certitudo & infallibilitas cognitionis naturalis pendet ex infallibilitate & certitudine, quam obiectum suapte natura debet habere. At quia cognitio diuina ex parte cognoscentis suapte natura est certa & infal-

libilis, & fides, ac Theologia nostra ex parte scientiæ & auctoritatis diuina, quibus innituntur, sunt suapte natura certæ & infallibiles, non exigunt obiectum suapte natura certum, sed satis est, quod obiectum sit certum & infallibile, vt subest cognitioni diuinæ: quod complexiones etiam non necessarias posse habere, certo certius constat.

DISPUTATIO II.

Verum Theologia sit habitus distinctus à fide.

SCOTI in 3. d. 35. partem negantem amplectitur: asserit enim eundem habitum esse, quo assentimur articulis fidei, & conclusionibus, quo ex illis euidenter deducuntur. Confirmari potest hæc sententia. Primò, quia assensus, quo huiusmodi conclusionibus assentimur, est assensus fidei: ergo & habitus, quo assentimur, erit etiam fides. Consequentia patet, antecedens probatur: quia est assensus certus & inuidens, quod soli assensui fidei Catholice conuenit.

Scoti sententia fundatur.

Primò.

Secundò, error oppositus conclusionibus, quæ euidenter colliguntur ex articulis fidei, est hæresis, perinde ac error oppositus fidei articulis: quia de causa, qui negat aliquid, quod euidenter deducitur ex articulis, meritò ab Ecclesia tanquam hæreticus punitur: ergo habitus, quo assentimur eidem conclusionibus, est fides Catholica, perinde ac habitus, quo fidei articulis assentimur.

Secundò.

Tertio, Theologus, qui ante definitionem Ecclesiæ conclusionem aliquam euidenter sequi ex articulis fidei intuebatur, eodem profusus habitu assentitur illi post definitionem Ecclesiæ, quo antea assentiebatur, nec enim censendus est propter definitionem Ecclesiæ amississe habitum, quem antea habebat: sed post definitionem Ecclesiæ assentitur habitu fidei Catholice, perinde ac ceteris, qui sciunt propositionem illam esse definitam, & nesciunt eam ex articulis deducere: ergo & antea eodem modo eidem assensum præbebat, ac proinde habitus Theologiæ, quo illi antea assentiebatur, erat fides Catholica.

Tertio.

Quartò, si habitus Theologiæ esset distinctus ab habitu fidei, vel esset acquisitus, vel infusus: non acquisitus, quia tunc Theologia non esset scientia supernaturalis: nec item infusus, quia ridiculum videretur asserere, Deum infundere Theologiæ nouum habitum, quando Theologiam addiscunt: ergo ab habitu fidei non distinguitur.

Quartò.

Contraria tamen sententia, vt communior est inter Theologos, ita planè est probabilior: quæ suaderi potest. Primò, quia ita se habet habitus fidei ad conclusiones quæ euidenter deducuntur ex articulis, sicut habitus principiorum in humanis scientiis ad conclusiones, quæ inde euidenter deducuntur: sed in humanis scientiis ex assensibus principiorum generatur assensus & habitus conclusionis, specie distinctus ab assensibus & habitibus principiorum: ergo in Theologia ex assensibus articulorum fidei generabitur assensus & habitus conclusionis specie distinctus ab assensu, & habitu fidei articulorum.

Theologia specie distinguitur à fide.

Neque satisfacit responsio Scoti loco citato dicentis, disparem esse rationem: quia in Theologia tam articulis, quam conclusionibus inde deductis, assentimur propter auctoritatem reuelantis: in scientiis verò humanis, conclusionibus & principis assentimur propter euidentiâ, quam habent ex suis termi-

Scoti solutio refertur.

terminis : aliam esse euidentiam principiorum, & aliam conclusionum, licet hæc ex illa derivata sit. Non, inquam, satisfacit hæc responsio : quia in scientiis non est necesse conclusionem habere euidentiam ex terminis, sed satis est, si ei assentiamur ea præcisè ratione, quia sequitur ex principiis euidentibus. Vnde quemadmodum in scientiis, ex eo, quod ad assensum conclusionis requiritur deductio & consequentia, generatur assensus conclusionis, & habitus specie distinctus: ita etiam in Theologia idem necessariò confitendum est.

Secundò si per possibile, vel impossibile alicui homini, vel per lumen gloriæ, vel quouis alio modo reuelaret clarè fidei articulos, non reuelatis interim conclusionibus, atque inde illa sua industria deduceret conclusiones euidenti consequentia, assensum & habitum conclusionis specie distinctum compararet : ergo etiam quando Theologus ex articulis reuelatis, sua industria deducit conclusiones, assensum & habitum specie distinctum comparat.

Pro solutione argumentorum animaduertendum est, quemadmodum in discrimine, quod constituitur inter scientiam, opinionem, & fidem, ut nimirum scientia sit certa & euidens, opinio incerta & ineuidens, fides verò certa & ineuidens, scientia sumitur latè, ut comprehendit habitum principiorum & conclusionis, opinio item, ut complectitur opinionem principiorum probabilium, & opinionem conclusionis: ita etiam fidem accipi latè, ut comprehendit habitum articulorum & conclusionum, quæ inde euidenter deducuntur. Habitum enim huiusmodi conclusionum, fides quedam dici potest, tum quòd sit de rebus certis, & ineuidentibus, tum etiam quòd sit de rebus reuelatis à Deo, non quidem formaliter, & in se, sed virtute atque

in alio, nimirum in ipsis articulis. Fides ergo Catholica duobus modis accipi potest, vno præse, pro habitu & assensu eorum, quæ immediate, hoc est, formaliter & in se reuelata sunt: altero latè, pro habitu & assensu tantum horum, quàm eorum, quæ mediatè, hoc est, virtute & in alio reuelata sunt, ut sunt conclusiones, quæ ex articulis euidenter deducuntur. Consueuimus enim dicere, de fide esse, quod euidenter ex articulis fidei deducitur. Atque hoc modo accipiendus est D. Greg. Nazianzenus §. libro Theologia, cum asserit, ea, quæ euidenter ex sacra Scriptura colliguntur, perinde habenda esse, ac si in eadem Scriptura expressè contererentur.

His præmissis, ad primum dicendum est, assensum illum esse fidei latè sumptæ.

Ad secundum dicendum est, errorem illum esse hæresim sumptam latè, nempe ut opponitur fidei latè, non præse sumptæ. Meritò autem, qui ita errat, punitur ab Ecclesia : quoniam ignorantia non excusatur. Tum quia contradicit his, quæ vider euidenter sequi ex articulis fidei, tum etiam quia, ut bene notauit Canus 12. de locis. c. 7. censetur simul habere errorem circa articulos fidei.

Ad tertium dicendum est, Theologum in eo euentu, duplici medio, discursiue Theologico assentiri illi conclusioni: quare admissa maiori, neganda est minor : tam enim ipse, quàm ceteri, qui ob Ecclesie definitionem aut autoritatem illi assensum præstant, non habitu fidei, sed Theologiae per discursum Theologicum comparatè assentiuntur, ut disputatione præcedente explicatum est.

Ad quartum dicendum est, habitum Theologiae esse acquisitum, supernaturalem tamen propter concursum fidei infusæ ad illius generationem. Vnde

colliges, alterius speciei esse Theologiam, quam fidelis acquirit, ab ea, quam comparat hæreticus de conclusionibus, circa quas non errat : siquidem ad huius generationem nulla causa supernaturalis concurrat.

Theologia hæreticorum.

DISPUTATIO III.

Utrum Theologia subalternetur propriè diuinæ scientiæ, & Beatorum.

AD propositam quaestionem respondendum est, Theologiam, si propriè loquendum sit, nec scientiæ diuinæ, nec scientiæ Beatorum subalternari. Ratio est, quia ut 1. Poste. c. 10. q. 2. ostendimus, ad subalternationem propriè dictam requiritur, ut scientia subalternata per principia vnius scientiæ demonstrat aliquid de subiecto alterius scientiæ, ut Perspectiua & Astrologia, quæ Geometriæ subalternantur, per principia Geometriæ varias affectiones demonstrant de rebus naturalibus, de quibus disputat Philosophia naturalis. Necessarium præterea est, ut præter attributa scientiæ subalternantis, progrediatur ad demonstrandos vltèrius alios effectus, qui ex coniunctione attributorum scientiæ subalternantis cum subiecto de quo demonstrat, procedunt, ut ibidem latè ostendimus. Astrologus enim postquam per principia Geometriæ demonstrat de circulis celestibus, & de aliis huiusmodi, attributa Geometriæ, progreditur vltèrius ad demonstrandum eclipses futuras, & durationes earum, ortus & occasus signorum, quantitatem dierum ac noctium in diuersis regionibus, & diuersis anni temporibus. Quòd fit, ut subiectum scientiæ subalternatæ, semper addat aliquid accidentarium subiecto scientiæ subalternantis. Quare cum nostra Theologia nihil ex principiis scientiæ diuinæ, vel beatorum demonstrat de suo subiecto, sed per sua peculiariora principia cognita lumine fidei id efficiat, neque demonstrat alia attributa ab iis, quæ sciuntur scientiæ Dei & Beatorum, nec denique subiectum ipsius addat aliquid supra subiectum scientiæ Dei & Beatorum, consequens est, ut non propriè illis subalternari possit.

Partem negantem esse absolue veram.

Nec verò id voluit D. Thomas, sed cum multi sint modi subalternationis impropriè dictæ. Primus, quando subiectum vnius continetur sub subiecto alterius, quo pacto omnes scientias, dicimus quodammodo subalternari Metaphysicæ. Secundus, quando finis vnius ordinatur ad finem alterius, quo pacto artem conficiendorum frenorum, dicimus quodammodo subalternari equestri. Tertius, quando principia vnius, saltem ad eum sensum deriuantur ex principiis alterius, eisque inniuntur, quòd in scientia inferiori creduntur ex præcisè autoritate eius, qui per scientiam superiorem euidenter eadem cognoscit, quo pacto principia nostræ Theologiae, deriuantur ex scientia diuina, eisque infallibilitati inniuntur. Cum, inquam, his modis subalternatio accipi possit, hoc postremo modo voluit D. Thomas Theologiam nostram subalternari quodammodo scientiæ Dei. Adiunxit, subalternari etiam scientiæ Beatorum, quia multa sunt nobis immediatè reuelata à Christo & ministerio Angelorum beatorum : hæc autem suo etiam modo deriuata sunt ex scientia beata animæ Christi & Angelorum, eisque infallibilitati inniuntur. Hoc loco esset disputandum, utrum Theologia, quam in hac vita comparamus sit eiusdem speciei cum Theologia Beatorum, & utrum

Explicatur D. Thomas.

Solutio argumenti partii opposita.

Fidei Catholicam duobus modis accipi posse.

Greg. Naz. loci exp. nunt.

Rapinose ad 1.

Ad 2.

Ad 3.

Ad 4. Theologiae fidei diuinae esse ad

MELINA D. NE

maneat in patria: partem tamen negatam utriusque A
quaestionis 1. 2. quaest. 67. articulo 2. ostendimus.

DISPUTATIO III.

*Virum puro viatori, diuina saltem virtute, com-
municari possit euidentis cognitio articu-
lorum fidei.*

Henricus
Gandauensis.

Nomine puri viatoris, intelligitur hoc loco is, B
qui neque in transitu videt diuinam essentiam. Henricus Gandauensis quodlibeto 8. q. 14. & quodlibeto 12. q. 2. supponit, notitiam abstractiuam quantumcumque euidentem, cum actu fidei non pugnare, quamuis intuitiua cum eo ita pugnet, vt ab eodem intellectu de vno atque eodem obiecto, haberi sine nulla ratione possit. Vnde inquit, si quis fenestris clausis sola autoritate Astrologi motus, credat hoc temporis momento esse lunam eclipsim, & euidenter clausis fiat ei demonstratio, qua id euidenter cognoscat, nondum amittit fidem humanam, sed solum assentitur eclipsim esse, tam per actum fidei humanam, quam per actum scientiae, euidentem quidem, at abstractiuum, non vero intuitiuum obiecti. Si vero inquit, per apertam fenestram intuetur eclipsim, quia comparat notitiam intuitiuam illius, non solum per sensum, sed etiam per intellectum interuentu notitiae intuitiuae sensus, amittit continuo fidem humanam, quae cum notitia intuitiua de eodem obiecto esse non poterat.

His ita constitutis, affirmat, in proceribus Ecclesiae esse lumen quoddam medium inter lumen fidei & lumen gloriae, quo conquirunt euidentem notitiam articulorum fidei, ac proinde conclusionum, quas inde euidenti consequentia deducunt. Vnde vult Theologiam nostram scientiam esse euidentem, qualem i. Post. Aristoteles definiuit. Addit tamen, neque notitiam euidentem articulorum fidei, neque scientiam conclusionum, quae ex eis colliguntur, excludere a maioribus Ecclesiae actum fidei ineuidentem, quo eisdem articulis assentiantur, quem tamen excludit in patria visio, quae per lumen gloriae eos intuebuntur. Ratio, inquit, est, quoniam notitia euidentis articulorum fidei, quae a puris viatoribus habetur per lumen illud medium, non intuitiua, sed abstractiua est: notitia vero abstractiua, actum fidei de eodem obiecto, vt dictum est, nullo modo impedit.

Opinio Henrici Gandauensis, reuocatur.

Haec tamen opinio merito reiiicitur ab omnibus: tum quod quaeuis euidentia pugnet cum actu fidei de eodem articulo aut conclusione, vt 1. 2. quaest. 67. artic. 3. late ostendimus, atque ob alias rationes, quas apud Scotum in 3. d. 24. q. vniuersa, & apud Durandum q. 2. Prologi poteris videre: tum vel maxime, quod lumen illud euidentiam efficiens commentitium sit, & contra experientiam Theologorum & fidelium omnium, qui nullam vnquam in se experiuntur euidentiam mysterij sanctissimi Trinitatis & aliorum, quae solo lumine supernaturali cognosci possunt. Nam si in proceribus inesset, utique ipsos non lateret: vt enim recte docet Aristoteles 2. Posteriorum, capite 18. cognitio cognoscentem ipsum latere non potest. Caietanus 2. 2. Quaest. 175. artic. 5. asserit, Prophetas de duobus habere euidentiam, quando ipsis mysterium aliquod reuelatur, nimirum de re reuelata, & quod reuelatio fit a Deo: hanc etiam credit esse opinionem Diui Thomae. Contrarium tamen communiter Doctores affirmant, neutrius

Caietanus.

Refellitur.

scilicet, eos habere euidentiam, sed tantum certitudinem firmam a Deo per lumen prophetiae effectam, quae nullam interius relinquit, permittitve dubitationem, quin & res reuelata vera sit, & reuelatio ipsa a Deo profecta. Atque hoc est, quod vult Diuus Thomas locis ibidem a Caietano citatis, & plane tam haec Caietani, quam Henrici sententia pugnare videntur cum Paulo 1. ad Corinth. 13. vbi docet, quod Prophetia euacuabitur adueniente visione beatifica, & quod scientia destruetur, quia, vt inquit, per scientiam (hoc est, Theologiam, & subinde fidem, cui Theologia innititur) ex parte cognoscimus (quoad modum scilicet cognoscendi, vt exposuimus 1. 2. quaest. 67. artic. 2. quia cognoscimus certo quidem, sed non euidenter) & per prophetiam ex parte prophetiam (itidem quoad modum cognoscendi: quia per prophetiam cognoscimus certo, sed non euidenter) adueniente vero visione beatifica cognoscemus certo & euidenter. Vnde subiungit. Cum venerit perfectum, cessabit quod est ex parte. Et videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum. Quare Caietanus mutasse videtur sententiam ad eundem locum Pauli, vbi ait, Theologiam nostram in patria non permanfuram, sicut neque fidem, eo quod nullam euidentiam habeat, quemadmodum nec prophetia.

Locus Diui Pauli exponitur.

Pracipua ergo difficultas huius quaestionis est, quid dicendum sit de potentia Dei absoluta. Scotus quodlibeto 7. partem affirmantem amplectitur, quam vt probet, praemittit ex quodlibeto 6. duplicem esse notitiam, vnam intuitiuam, abstractiuam alteram. Intuitiua (quam D. Thomas, & alij, visionis appellant) est reipraesentis, vt praesens est, id est, quae suapte natura pendet a praesentia obiecti: eo quod sit notitia experimento praesentiam obiecti attingens, & non, quia aliunde comprobetur: talis est notitia, quae candorem huius papyri conspicio, vel quae sonus auditur: talis est etiam notitia, quae simul illud idem, sensus internus, aut intellectus cognoscit.

Scoti sententia. Notitia intuitiua quid.

Notitia vero abstractiua (quam alij simpliciter intelligentiae appellant) est rei, non vt est praesens: huiusmodi est notitia, quae per sensum internum, aut intellectum, patris iam demortui recordor: hoc enim interest, inter notitiam intuitiuam & abstractiuam sensus interni, quod intuitiua fit per speciem, quam notitia sensitiua externa proxime transmittit ad sensum communem, quae, vt 3. de Anima cap. 5. dicebamus, pendet quoad conseruationem a notitia sensitiua externa, a qua transmittitur: vnde tandem permanet notitia per eam effecta in sensu communi, quamdiu notitia sensitiua externa permanet. Notitia vero abstractiua fit per speciem referuatum in memoria sensitiua, relictam ex priori notitia, vnde ex praesentia obiecti non pendet. Simile quoque est discrimen inter notitiam intuitiuam & abstractiuam intellectus: quod intuitiua fit per speciem intelligibilem productam ex coniunctione intellectus agentis cum notitia intuitiua sensus interni, & ab ea, quamdiu existit, pendet. Abstractiua vero fit per speciem in memoria intellectiua relictam ex tali notitia: vel per speciem productam ex coniunctione intellectus agentis cum notitia abstractiua sensus interni. Non solum autem in incomplexis certitur notitia abstractiua, sed etiam in complexis: notitia enim, quae scio triangulum habere tres angulos aequales duobus rectis, abstractiua est, quia per eam

Notitia abstractiua.

Indicium quodnotitia sit in eam.

*intuitiva
quandam
abstractiva.*

cam non conspicitur existentia obiecti, cum ab ea abstractat talis notitia. Notitia etiã, qua philosophus ex effectis per demonstrationem cognoscit Deum esse: aut domi manens oclusis fenestris, ex propriis causis eclipsim lunã nunc existere, abstractiva est: quia licet sit evidens notitia de existentia rei, talis tamen existentia experimento non conspicitur conuenire obiecto, sed quatenus aliunde comprobatur, quod si ð fenestra videat eclipsim lunã, notitiam intuitiuam tam sensu, quam intellectu comparabit.

Præmittit deinde Scotus, per solam notitiam intuitiuam diuinã essentia effici comprehensionem: non verò per abstractiuam, quantumcuq; evidens ea sit: quia quidem in re omnes conueniunt.

His præmissis, probat partem affirmantem, quoniam Deus de potentia absoluta potest alicui communicare notitiam evidentem abstractiuam huius pronunciarì, *Deus est trinus & vnus*, aut cuiusuis alterius articuli: sed hæc non facit hominem, neque etiam in transitu, extra statum viã: ergo potest communicare puro viatori notitiam evidentem articulorum fidei. Minor patet ex dictis, & maior probatur. Tum quia in eo nulla videtur contradictio: tum etiam quia Paulus post raptum recordabatur se vidisse diuinam essentiam, & subinde Deum esse trinum & vnum, ergo post raptum habebat evidentiam huius, *Deus est trinus & vnus*: & non per notitiam intuitiuam, sed abstractiuam, qualis recordatio esse debet: ergo notitia abstractiua evidens articulorum fidei necessariò concedenda est.

*Durandus
sententia
suadetur.*

Primò.

Partem negantem sequuntur Durandus 3. quaest. prologi, & ibidem referuntur quadam argumenta Paludani, qui fuit in eadem sententia, & Argentinas 3. quaest. Prologi. Quam probant primò. Quia cognitio evidens de Deo abstractiua, vel est magis, aut æquè perfecta, ac intuitiua: vel minus perfecta. Si detur primum: ergo est beatifica: sicut cognitio intuitiua, quod tamen omnes negant. Si detur secundum: cum Deus de rebus creatis, ab æterno habuerit notitiam abstractiuam earum, & post earum existentiam habeat intuitiuam, sequeretur Deum proficere in cognitione, quod etiam dici non potest: non ergo potest haberi talis notitia abstractiua evidens de Deo.

Secundò.

Secundò, fieri nequit, vt notitia abstractiua sit prima, quia semper sequitur aliquã intuitiuam, ex qua deducitur: sed in puro viatore non datur cognitio intuitiua de Deo, ex qua abstractiua deducatur: ergo fieri nequit, vt detur abstractiua. Maior probatur, primò inductione, quia Deus cognoscendo intuitiue essentiam suam, cognoscit abstractiue res, quæ esse possunt, quæque in ea continentur. Homines etiam, dum cognoscunt intuitiue res per sensus externos, eliciunt deinde tam sensibus internis, quam intellectu, notitias abstractiuas. Deinde probatur ratione, quia prima cognitio necessariò est entis in actu, vt in actu: talis autem est intuitiua: ergo prima cognitio necessariò est intuitiua. Maior probatur, quia non ens non potest cognosci nisi per ens, & ens in potentia cognosci non potest nisi per ens in actu, vt habetur 9. Metaphysicæ.

Tertiò.

Tertiò, si talis cognitio evidens abstractiua de Deo haberi posset à puro viatore, tunc aut essentia diuina secundum se immediatè representaretur intellectui viatoris, aut interuentu alterius rei mediæ. Si detur primum, erit cognitio intuitiua. Si secundum, tunc aut medium illud erit medium

A cognitiuum, in quo euidenter cognoscatur essentia diuina, aut solum sit ratio cognoscendi, ad eum modum, quo species sensibilis, aut intelligibilis dicitur medium, quo cognoscimus rem representatam per eam. Primum dici non potest, quia nullum obiectum creatum potest ducere in cognitionem eorum, quæ sola fide tenemus, vt quod Deus sit trinus & vnus. Si detur secundum, cognitio erit intuitiua: quia quando obiectum est præsens secundum realem existentiam, vt re ipsa est essentia diuina, si representatur per speciem, producit notitiam intuitiuam: adueniente enim specie, quæ præsentem colorem representat, continuò color ipse intuitiue conspicitur.

B Ex his duabus sententiis prior mihi multò probabilior videtur. Vnde ad primùm argumentum posterioris dicendum est, cognitionem abstractiuam de Deo, esse minus perfectam, quam intuitiuam. Cum verò inde inferunt, Deum proficere in cognitione, negandum est id sequi. Nam præter quàm quod D. Thomas negat, Deum aliquando habuisse cognitionem abstractiuam eorum, quæ sunt in aliqua differetia temporis, (quod in materia de scientia Dei est examinandum: in Deo cognitio abstractiua non est imperfectior, quam intuitiua, perinde atque in hominibus, quod ipsi etiam aduocari, velint nolint, tenentur concedere. Ratio est: quia in Deo vna tantum est cognitio, quæ pro immediato obiecto essentiam diuinam habet, pro mediato creaturas tam futuras in aliqua, differetia temporis, quam numquam futuras: cognitio enim verò illam esse aliquo modo intuitiuam comparatione creaturarum, quæ sunt in aliqua differetia temporis, & aliquo etiam modo abstractiuam, seu simplicis intelligentiæ, comparatione earum, quæ numquam sunt futuræ, nihil omnino cognitionem diuinam secundum se diuersam facit, sed tantum variatio cernitur, quo ad existentiam, aut non existentiam rerum cognitarum.

C Ad secundum dicendum est, notitiam abstractiuam non posse esse primam naturaliter: secus autem supernaturaliter, quo pacto de ea loquimur. Clarum est enim, Deum mihi posse infundere notitiam abstractiuam alicuius rei, antequam habeam intuitiuam eiusdem: qualem infundit Prophetis respectu futurorum. Ad primam igitur probationem dicendum est, bene probari, in nobis notitiam abstractiuam naturaliter primam esse non posse. Neque obstat, quod subiungit Durandus, nempe quod si in sensu interno, aut intellectu supernaturaliter esset notitia abstractiua ante omnem intuitiuam sensus externi, tunc sensus internus, aut intellectus haberet immediatum ordinem ad obiectum, ac proinde talis notitia esset intuitiua: ob id namque, inquit, notitia sensus externi est intuitiua, quod sensus habet immediatum ordinem ad obiectum. Non, inquam, hoc obstat, quia si notitiam habere immediatum ordinem ad obiectum, intelligat eam esse immediatè productam ab obiecto, tunc sensus interius neque immediatum, neque mediatum ordinem habet ad obiectum: cum notitia, de qua disputamus an esse possit diuina potentia, non sit ab obiecto, sed à Deo supernaturaliter producenda. Præterea sensus internus, quando ad præsentiam notitiæ sensitiuæ externæ, remotè mouetur ab obiecto interuentu eiusdem notitiæ, format notitiam intuitiuam, vt supra diximus: si verò aliquid aliud intelligit Durandus, id explicare debuisset. Ad secundam probationem dicendum est, maiorem esse

Prior sententia probatur.

Ad primum.

Ad secundum.

B esse

esse veram, si de ordine cognoscendi naturali, non verò supernaturali, sermo sit. Atque eodem modo ad auctoritatem Aristotelis respondendum est:

ad tertium.

Ad tertium argumentum dicendum est, essentiam diuinam in eo euentu immediatè representari in ratione obiecti cogniti: neque inde sequi notitiam esse intuitiuam. Quando enim recordor patris absentis, notitia illa immediatè representat patrem in ratione obiecti, quam tamen satis constat non esse intuitiuam. In ratione verò mediij, dicendum est representari per speciem, quam Deus imprimit: neque tamen inde sequitur notitiam esse intuitiuam. Quando enim in praesentia patris clausis oculis recordor eius, datur quidem species representans, & obiectum praesens: notitia tamen illa intuitiua non est: quia longè diuerso modo representat suum obiectum species, quae notitiam intuitiuam efficit, ac species quae notitiam abstractiuam producit. His etiam adde, si placet, Deum eiusmodi notitiam sine vlla specie producere posse, si simul cum potentia cognoscendae concurrat speciei suppleto, immediatè ad productionem notitiae influat.

Notitia vbi produci possit absque vlla specie.

ARTICVLVS III.

Vtrum sacra doctrina sit vna scientia.

DISPUTATIO I.

IN qua acceptione, articulo praecedente de sacra doctrina disputatum est, vtrum esset scientia, sumpta videlicet pro solo habitu conclusionum, quae euidenter deducuntur ex iis, quae manifestè de fide sunt: in eadem quaerit hoc focu^s D. Thomas, vtrum sit vna: intellige, secundum speciem. Clarum namque erat, Theologia, vt comprehendit etiam opiniones, habitum principiorum, & ea, quae aliis scientiis propria sunt, non esse vnam speciem: sed tantum vnam vnitatem ordinis, quatenus omnia ordinantur ad vnum finem, videlicet ad melius cognoscendum obiectum Theologiae, & ea, quae ad ipsum attributionem habent: neque aliud probant argumenta Durandi 4. q. Prologi, si rectè expendantur.

Quoniam verò de vnitatem specificam scientiae, & vtrum sit simplex qualitas, fuse disputauimus 1. Posteriorum, cap. 27. 2. de Anima, cap. 4. & 6. Metaphysicae: superferendum duxi ab iis quaestionibus. Si quid autem desideratum fuerit, ex iis, quae inferius disputatione tertia dicemus, petendum erit. Illud tamen hoc loco admonuerim, si habitus Theologiae (vt credit Scotus) non distingueretur a fide: tunc sane dicendum esset, habitum Theologiae non solum esse vnum speciem, sed etiam esse vnam simplicem qualitatem: constat enim inter omnes Theologos, habitum fidei in singulis fidelibus esse vnam numero ac simplicem qualitatem.

DISPUTATIO II.

Vtrum rem esse à Deo reuelatam, constituat rationem formalem obiecti Theologiae.

Illuc nihilominus disputandum est hoc loco, vtrum rem esse reuelatam à Deo, sit ratio formalis obiecti, à qua sumitur vnitatem Theologiae. Pro parte negante in primis argumentatur Albertus

ars negans quaestioni

A Magnus, quia ratio formalis obiecti, est quid existens in ipso obiecto: reuelatio verò non est in re reuelata: ergo reuelatio, siue esse reuelatum, non est ratio formalis obiecti Theologiae.

Secundò, argumentatur etiam Aureolus apud Capreolum 2. quaest. prologi in argumentis contra quartam conclusionem in hunc modum. Ita se habet diuina reuelatio & illustratio ad res cognitae per reuelationem, sicut se habet illustratio intellectus agentis ad eas, quae à nobis cognoscuntur per talem illustrationem: sed res cognitae per illustrationem intellectus agentis pertinent ad diuersas scientias naturales: ergo quae cognoscuntur per diuinam reuelationem, pertinere etiam poterunt ad diuersas scientias, ac proinde reuelatio non erit ratio formalis obiecti, à quo sumitur vnitatem Theologiae.

Tertiò, si Deus alicui homini reuelaret res mathematicas, ac naturales, infundendo illi scientias earundem rerum, vt creditur infudisse Adamo, is profectò non obstante hac diuina reuelatione compararet multas scientias specie distinctas: ergo in Theologia, non obstante diuina reuelatione, esse possunt multi habitus specie differentes.

Postremò, Deus in reuelatione Theologiae subit vicem praceptoris: sed ab eodem praepceptore potest homo accipere multas scientias distinctas: ergo diuina reuelatio non impedit, quin Theologia multiplex scientia esse possit.

Pro solutione huius quaestionis, in primis sciendum est, hoc loco non esse sermonem de obiecto Theologiae materiali, quod à philosophis obiectum quod nuncupari solet: de eo enim disputabitur articulo 7. sequenti, & ostendimus esse Deum: sed sermonem esse de obiecto formali, secundum rationem seib ilis, seu de ratione, sub qua scitur, à quo sumi debet vnitatem scientiae, vt primo Posteriorum explicatum est.

Animaduertendum deinde est, hoc esse discrimen inter obiectum fidei, & Theologiae, vt articulo praecedenti dictum est, quod obiectum fidei est reuelatum à Deo formaliter, & in se: obiectum verò Theologiae solum est reuelatum virtute, & in alio, à quo per euidentem consequentiam deducitur. Vnde hoc per discursum scitur: illud verò non nisi habitu primorum principiorum percipi solet.

Notandum tertiò, reuelationem diuinam non esse rationem sub qua, obiecti fidei aut Theologiae, sed esse rationem obiectiuam attingendi res per fidem, aut Theologiam, ad eum modum, quo lumen est ratio, vt visus percipiat colores, seu potius ad eum modum, quo medium demonstratiuum est ratio attingendi conclusiones, vt articulo 7. videbimus. Vnde sicut ratio sub qua obiecti visus, penes quam attenditur vnitatem potentiae, neque est color, neque lumen, sed, vt ita dicam, visibilitas: & ratio sub qua obiecti scientiae, non est medium, sed scibilitas obiecti scientiae, quae quandoque in obiecto est diuersa pro diuersitate mediij, vt 1. Posteriorum cap. 23. explicatum est: ita etiam ratio sub qua obiecti fidei, & Theologiae non est reuelatio ipsa, sed cognoscibilitas per reuelationem, quae in rebus ipsis reuelatis, facta diuina reuelatione, resultat.

Sciendum quartò, quod, cum haereticus, qui caret fide infusa, assentiat articulo sanctissimae Trinitatis ex eo, quia per Christum id reuelatum est Ecclesiae à Deo: & Catholicus per fidem infusam eadem ratione eidem assentiat: consequitur,

fundetur primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

De quo obiecto sit hoc loci disputationis.

Ratio formalis obiecti fidei.